

משנה כלאים פרק ט

Mishna Kilayim, chapter 9

(1) No [mixture of materials] is forbidden as *kilayim* except [a mixture of sheep] wool and linen. No [clothing material] is subject to impurity by leprosy except [those made of] wool or linen. Priests clothe themselves for service in the Sanctuary only in [garments of] wool and linen. If one has mixed together camels' wool with sheeps' wool: if most of it is camels' wool, it is permitted [to mix linen with it] if most of it is sheeps' wool, it is forbidden; if it is half and half, it is forbidden. The same applies to *kanbos* and linen mixed together.

א אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים. ואינו מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים. אין הכהנים לובשין לשמש בבית המקדש אלא צמר ופשתים. צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה, אם רב מן הגמלים, מתר, ואם רב מן הרחלים, אסור, מחצה למחצה, אסור. וכן הפשתן והקנבוס שטרפן זה בזה: ב השיריים והקלף אין בהם משום כלאים, אבל אסורים מפני מראית העין. הכרים והפסותות אין בהם משום כלאים, ובלבד שלא יהיה בשרו נוגע בהן.

(2) [Garments made of a mixture of] silk and *klach* [a type of silk that looks like wool] do not come under the prohibition of *kilayim* but are prohibited on account of appearances [however, today, when silk is readily available and not confused with linen, it is permitted]. Regarding [hard] mattresses and pillows [into which one does not sink], there is no prohibition of *kilayim* [by laying on them (since the verse states, Leviticus 19:19, "Nor should a garment mixed of wool and linen come upon you," meaning, that you, however, may lay upon it)] provided one's

רבנו עובדיה מברטנורא

א אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים. דכתיב (שם) לא תלבש שעטנו צמר ופשתים, שעטנו כלל, צמר ופשתים פרט. כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט, צמר ופשתים אין, מידי אחרינא לא. צמר, הוא צמר רחלים ואילים בלבד, דכתיב (מלכים ג) ומישע מלך מואב היה נוקד והשיב למלך ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף אילים צמר, אין לך קרוי צמר סתם אלא צמר אילים אבל שאר צמר צריך ליתן שם לווי, צמר גמלים, צמר ארנבים, צמר עזים: ואינו מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים. דכתיב (ויקרא יג) והבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים: אין הכהנים לובשים לשמש במקדש אלא צמר ופשתים. דבבגדי כהנים כתיב שש ובר והוא פשתן שעולה בר בבר כלומר קנה יחידי מכל גרעין ואין שני קנים עולים מגרעין אחד. ובאבנט כתיב תכלת וארגמן ותולעת שני. ותכלת, צמר צבוע בדם חלזון. וארגמן, צמר צבוע בצבע אדום ששמו ארגמן והוא לאכ"א בלע"ז. ותולעת שני, צמר צבוע בצבע אדום ששמו ארגמן והוא לאכ"ע בלע"ז ותולעת שני הוא צמר צבוע בצבע אדום שקרוין כרמ"ז: שטרפן. שערבן. מותר. לערב עמקן פשתן לפי שצמר רחלים נתבטל ברוב של גמלים: וכן פשתן וקנבוס. שנתערבו הרוב מן הקנבוס מותר להביא צמר ולערב עמהם: ב השיריים והכלר. מינים של משי הן והכלך גדל בכרכי הים ותבניתו כתבנית

skin does not touch the [hard] mixed material [i.e., it must be covered with another material, lest a thread of *kilayim* unwind and wrap around his skin (see Bartenurah Mishnah 4 below)]. There is no [permissibility for the] temporary [wearing] of *kilayim*

nor may one wear *kilayim* even on top of ten [other garments i.e., even if he has no benefit from wearing it, it is still prohibited] even [if he wears it] for the purpose of eluding unauthorized tolls [our Mishnah maintains that *davar she'ein mitkaven* — something done unintentionally e.g., he has no intent to wear the clothing, he just wants to avoid being robbed, is still prohibited].

(3) Hand towels, Torah covers, and bath towels do not come under the prohibition of *kilayim*. Rabbi Eliezer prohibits [since there are times when he may warm or cover himself with them; the *halachah* follows Rabbi Eliezer]. Sheets used by barbers [since they have a neck opening and are worn as an item of clothing] are subject to the prohibition of *kilayim*.

(4) Shrouds for the dead [the deceased are not subject to any commandments] and

רבנו עובדיה מברטנורא

זהב והוא רך ביותר ודומה לצמר: **אבל אסורים**. דאתי לאחלופי בצמר ופשתים. ומפני שלא היו מצויין ביניהם לא היו מכירים בהם ואתי לאחלופי הלכך אסורים מפני מראית העין. אבל האינדא שהמשי מצוי בינינו והכל יודעים ומכירים בו אין אסור שום מין של משי בצמר או בפשתים. וכן הקנבוס שרי בין בצמר בין בפשתים שהל מכירים בו: **הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים**. לפי שהן עשוין לשכיבה והתורה אמרה (ויקרא יט) לא יעלה עליך, אבל אתה מותר להציעו תחתך, והני מילי כשהן קשים וריקנים ונתונים על גבי אצטבא או הן מותרין כשאין בשרו (ונוגע) בהם אבל אם הם רכים או מלאים או אפילו ריקנים ומונחים על גבי מטה אפילו עשר מצעות זו על גבי זו וכלאים תחתיהם אסור לישן עליהם לפי שנכפפים תחתיו ונכרכים על בשרו: **אין עראי לכלאים**. דלבישת עראי לבישה היא: **אפי' על גבי עשרה**. ואע"פ שאינו נהנה מן הכלאים: **את המכס**. ראיתי לקצת מרבתי שפירשו כגון במקום שהיהודים פורעים מכס, למוכס העומד מאליו ולובש כלאים כדי שלא יכיר שהוא יהודי. ולי נראה לגנוב את המכס לפי שאין אדם נותן מכס מבגדים שהוא לובש וסתם משנה זו (סברה) דבר שאינו מתכוין אסור ופליגא אאיך סתמא דתנן מוכרי כסות מוכרין כדרך: **ג' מטפחות הידים**. שמנגבים בהם כשנוטלים את הידים: **מטפחות הספרים**. שנותנים על גבי ספר תורה: **ומטפחות הספג**. שמנגב בהם כל גופו לאחר שרחץ: **ר' אליעזר אוסר**. מטפחות ידים לפי שפעמים מחמס בה ידיו, ומטפחות ספרים פעמים שמישים בחיקו ומתחמם, ומטפחות הספג פעמים שרואה את רבו ומתעטף בה. והלכה כר"א: **ומטפחות הספרים**. המגלחים בני אדם ופורסים עליהם מטפחת כדי שלא יתכללו בגדיהם: **אסורות משום כלאים**. ובהא מודה ת"ק לפי שיש להן בית ראש ולובשים אותן דרך מלוש והכי מוכח בירושלמי: **ד תכריכי המת**. שהמת נקבר בהם אין

the packsaddle of a donkey [which is, by definition, made of very hard material (see Mishnah 2, above)] are not subject to the law of *kilayim* [since a packsaddle is made of harder material than mattresses and pillows we do not fear that a loose thread will unravel (see Mishnah 2, above)]; one must not [however] place a packsaddle [made of *kilayim*] on one's shoulder,

even for the purpose of carrying out garbage [since the verse states: “Nor should a garment mixed of wool and linen **come upon** you,” this is considered a violation of; **come upon you**].

(5) Clothing salesmen may sell [i.e., model clothes made of *kilayim*] in accordance with their [trade] custom as long as they have no intention [while standing] under the sun [of protecting themselves], from the sun or [while standing] in the rain [to protect themselves] from the rain [this mishnah maintains that *davar she'ein mitkaven* — something done unintentionally is permitted, as opposed to mishnah 2], the particularly scrupulous [salesmen, will] model [such materials or garments] on a stick [placed] over their backs [so that the garment does not touch their shoulders].

(6) Tailors may sew [materials which are *kilayim*] in their accustomed way [laying the material on their laps as they are sewing] as long as they have no intention, in the sun, [to protect themselves] from the sun or in the rain, [to protect themselves] from the rain. The particularly scrupulous sew [such materials as they are laying] on the ground [or on a table].

(7) Thin [woolen] blankets or thick [woolen] blankets or [long underpants of]

רבנו עובדיה מברטנורא

בהם משום כלאים דכתיב (תהלים פח) במתים חפשי בין שמת אדם נעשה חפשי מן המצות: ומרדעת חמור. היא קשה יותר מכרים וכסתות הלכך אפילו בשרו נוגע לא חיישינן שמא תכרך נימא על בשרו. ודוקא כשהכלאים ניכרים ונראים בה אבל בגד שאבד בו כלאים לא יעשנו מרדעת לחמור דחיישינן שמא יקח ממנו טלאי לבגדו הואיל ואין הכלאים ניכרים: ה מוכרי כסות מוכרים כדרבן. לובשים בגדי כלאים להראות לקונה מדת ארכו ורחבו ובלבד שלא יתכוונו להנאתו ואף על גב דאם מתכוין איכא איסורא דאורייתא כי לא מתכוין שרי לכתחילה וכן הלכה: והצנועים. המחמירים על עצמן: מפשילין במקל. נותנים המקל על כתפיהם והכלאים מונחים בקצהו ואין כתפיהם נוגעות בכלאים: ו תופרין כדרבן. מניחין הכלאים על הברכים ועל השוקים כשהן תופרים: ז הברסין

dalmatian cloth or *pinun* shoes [made from low quality or leftover wool] may not be worn until one has examined [them, to see if they contain *kilayim*]. Rabbi Yose says: Those [of the above] that come from the seacoasts of overseas, do not require examination, since the presumption with regard to them is [that they are sewn] with *kanbos* thread [during the times of the mishnah, linen was very rare. Today, however, all the aforementioned require examination]. Cloth-lined boots [which have thick winter sock linings]: one need not fear the prohibition of *kilayim* [i.e., its very unusual for them to contain any linen or flax].

(8) Only that which is spun or woven is forbidden under the law of *kilayim*, for it is said: (Deuteronomy 22:11) “Do not wear a garment of *sha'atnez*” this word is a compound word standing for *Shua* — combed, *Tavui* — spun, and *Nuz* — woven. Rabbi Shimon ben Elazar says: [The word *sha'atnez* suggests that] he [the transgressor of the precept] is perverted and causes his Father in רבנו עובדיה מברטנורא

והברדסין. שניהם עשוין מצמר ומכסים בה את המטות אלא שאלו דקין ואלו עבין: דלמטיקוין. בתי שוקים קאלצ'י"ש בלע"ז: מנעל הפינון. מנעל שעושות מפסולת הצמר: עד שיבדוק. שמא יש פשתן מעורב בהן: הבאים מחוף הים וממדינת הים. מחוף הים שהוא ממדינת הים: שחזקתן מן הקנבוס. משנה זו נשנית בראשונה בזמן שלא היה הפשתן מצוי בכל מקום אבל בזמן הזה שהפשתן מצוי בכל מקום כולם צריכים בדיקה הלכך הלוקח בגדים תפורים מן הנכרי בזמן הזה לא ילבש עד שיבדוק יפה: ומנעל של זרד. מנעלים של עור ומחופים בפנים בלבדים או בצמר עב ומגיעות עד הירך כעין אותם שקורים בלע"ז בורזק'י"ש ובערבי כופ"ש ולפי שעשוין לחמם הרגל קרויים של זרב לשון יזורבו נצמתו (אי"ב 1): אין בו משום כלאים. אין חוששין שמא פשתן מעורב בהם: ח שוע טווי ונוז. שוע סרוק במסרק ושוע חלק. איש חלק מתרגמין גבר שעיע: נוז. שזור דהיינו שני חוטין שזורין יחד ועיקר כלאים מן התורה, שיהיה הצמר סרוק וטווי ושזור לבדו, וכן הפשתן סרוק וטווי ושזור לבדו, ואחר כך יהיו ארוגים יחדו או מחוברים יחד בשתי תכיפות דהו כארוג. ומשום הכי איצטרין קרא למשרי כלאים בציצית לפי שחוטי תכלת שזורים הם דכתיב פתיל תכלת טווי ושזור, וכן חוט לבן, וכשמחברם יחד בשתי תכיפות הווי כלאים גמורים דאורייתא. והא דתנן הכא אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג שנאמר (דברים כב) לא תלבש שעטנז, לאו למדרש אריג משעטנז, דאריג מיוחד נפקא דדרשינן מינה דאף שתי תכופות הוי חיבור, ולא מייתי שעטנז אלא משום טווי. וראיתי לאחד מרבתינו שפירש שוע טווי, הצמר לבד והפשתים לבד, ונוז כלומר ואחר כך נוז דהיינו שניהם ארוגים יחד והכי מתיישב לישנא דמתני' שפיר טפי והכי משמע בירושלמי. ופירושים הרבה מצאתי לרבתי בפירוש שוע טווי ונוז וכולהו אית להו פירכא לבר מהאי דלית ליה פירכא: נלוז ומלוי. עקום ומעקם

ומנעלות הפנון, לא ילבש בהן עד שיבדק. רבי יוסי אומר, הבאים מחוף הים וממדינת הים אינן צריכין בדיקה, מפני שחזקתן בקנבוס. ומנעל של זרד אין בו משום כלאים: ח אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג, שנאמר (דברים כב) לא תלבש שעטנז, דבר שהוא שוע טווי ונוז. רבי שמעון בן אלקעזר אומר, נלוז ומלוי הוא את אביו

heaven to avert Himself [from him].

(9) The prohibition of *kilayim* applies to pressed [woolen] materials since they have been combed [and are therefore, *shua*, the Rabbis instituted the prohibition of *kilayim*, even though, it is not spun or woven]. It is prohibited to make an edging stitch [i.e., a stitch that is stitched three or four times at the edges with a thick strong thread, so that the material does not come apart at the ends] of wool onto linen material, since this resembles weaving. Rabbi Yose says: It is forbidden to use tie-cords of red purple [wool to tie around a loose, linen shirt] since prior to tying it one stitches it on [the shirt so that he does not lose them]. It is forbidden to tie a strip of wool material to one of linen material for the purpose of girdling one's loins even if there is a leather strap between the two [i.e., a strap of leather having a strip of linen on one end and a strip of wool on the other end is prohibited to use as a belt, since he ties the two ends together].

(10) The prohibition of *kilayim*, applies to [stitched-on] weave marks [e.g., initials], or launderer's marks [i.e., one does not stitch wool thread on a linen

רבנו עובדיה מברטנורה

דרכי אביו שבשמים עליו, לשון אל יליו מעיניך (משלי ג): **ט הלכדים**. צמר טרוף בלא טויה ואריגה ועושי מננו בגד ואם טרף צמר ופשתים יחד ועשה מהן בגד אסורים מדרבנן דדוקא מן התורה הוא מצריך שלשתן שוע טווי ונוח אבל מדרבנן בחד מנייהו סגי או שוע או טווי ונוח אבל מדרבנן בחד מנייהו סגי או שוע או טווי או נז והנך כיון שהם שועין אסורים מדבריהם: **פיו של צמר בשל פשתן**. האורגנים אחר שמשלימים הבגד רגילים לעשות על שפתו (שלשה) וארבעה חוטי עב כדי שיתקיים הבגד והוא קרוי פיו ואם הבגד של פשתן אסור לעשות פיו צמר: **מפני שחזורין לאריג**. מסבבין את האריג. פירוש אחר, דומין לאריג: **משיחות של ארגמן**. יתירים וחבלים של צמר צבוע ארגמן: **אסורות**. לחגור על גבי חלוק של פשתן: **מפני שהוא מולל עד שלא קושר**. שדרכן לחבר במלילה החגור של צמר עם החלוק של פשתן קודם שיקשור בה מתניו: **לא יקשור סרט של צמר בשל פשתן**. שלא יעשה אדם חגורות של צמר וחגורות של פשתן ויקשרם זה בזה: **אף על פי שהרצועה באמצע**. כגון רצועה של עור שמשחות של פשתן בראשה אחד ומשיחות של צמר בראשה האחר וכשהוא חוגר בה קושר שני ראשים של צמר ושל פשתן זה בזה, דאי לא הכי פשיטא דשרי שהרי מעשים בכל יום דבגדים של צמר משימים תחתיהם עורות טלאים שהם תפורים בפשתן: **אותות הגרדיים**. דרך האורגים והכובסים לרשום שם הבעלים על הבגד במעשה רוקם כדי שלא יתחלפו

שבשמים עליו: **ט הלכדים אסורים**, מפני שהם שועים. פיו של צמר בשל פשתן אסור, מפני שהם חזורין באריג. רבי יוסי אומר, משיחות של ארגמן אסורות, מפני שהוא מולל עד שלא קושר. לא יקשר סרט של צמר בשל פשתן לחגור בה את מתניו, אף על פי שהרצועה באמצע: **אותות הגרדין ואותות הכובסים**, אסורות משום כלאים.

garment or vice versa]. One stitch [through two materials] does not constitute a connection [for the laws of impurity, i.e., if an impurity touched one material, the other does not become impure] nor does [the prohibition of] *kilayim* apply to it [i.e.,

התוכף תכיפה אחת, אינה חבור, ואין בה משום כלאים, והשומטה בשבת, פטור. עשה שני ראשיה לצד אחד, חבור, ויש בה משום כלאים, והשומטה בשבת, חיב. רבי יהודה אומר, עד שישלש. השק והקפה מצטרפין לכלאים:

if he stitched one stitch through wool and linen] and if one has pulled out [the single stitch] on the Sabbath [in order to re sew it,] it is not punishable. If one made two ends [of a single thread] come out on the same side [of the material] this constitutes a connection and comes under the prohibition of *kilayim* and one who has pulled this thread out on the Sabbath is liable. Rabbi Yehudah said: [It is not considered a connection] until one has made three stitches. A sack and a basket [one having a strip of woolen material attached to it and the other a strip of linen, if one now connects them via the wool and linen with two stitches they] combine to form *kilayim*.

רבנו עובדיה מברטנורא

של אחד בשל חבירו ואם הבגד של צמר ואותות של פשתן או איפכא אסור משום כלאים: **תכיפה אחת.** תחיבה אחת שתחב המחט בבגד פעם אחת בלבד: **אינה חבור.** לטומאה ולטהרה, ואם נטמא אחד מהם לא נטמא חבירו, ואם הוזה על אחד מהם לא הוזה על חבירו: **ואין בה משום כלאים.** אם אחד של צמר ואחד של פשתן וחברם בתכיפה אחת: **והשומטה בשבת** על מנת לחזור ולתפור פטור. ולא הוי בקורע על מנת לתפור שתי תפירות דחייב: **עשה שני ראשיה לצד אחד.** כגון שהעביר המחט פעם אחת ולא העביר כל החוט והעביר המחט פעם שנית ונמצאו שני ראשיה לצד אחד וקשרן, דאם לא קשר שני ראשי החוט יחד אינו מתקיים: **עד שישלש.** שיכניס ויוציא ויחזור ויכניס שלש פעמים. ואין הלכה כרבי יהודה: **השק והקפה מצטרפין לכלאים.** אם התיכת בגד צמר מחוברת לשק וחתכת בגד פשתים מחוברת לקופה וחברן יחד בשתי תכיפות מצטרפות אף על פי שהן מחוברות לשני כלים, ולא אמרינן האי לחודיה קאי, והאי לחודיה קאי, ואינן חבור. והוא הדין אם מחוברים לשאר כלים דהוי דינן כמו שק וקופה: